2020 no. 74

AFKONDIGINGSBLAD VAN ARUBA

MINISTERIËLE REGELING van 17 mei 2020 ter uitvoering van de artikelen 16, eerste lid, van de Calamiteitenverordening (AB 1989 no. 51) en 5 van de Algemene politieverordening (AB 1995 no. GT 8) (Algemene regeling bestrijding COVID-19 XXI)

Uitgegeven, 17 mei 2020

De minister van Justitie,
Veiligheid en Integratie,

A.C.G. Bikker

DE MINISTER VAN ALGEMENE ZAKEN, INTEGRITEIT,
OVERHEIDSZORG, INNOVATIE EN ENERGIE a.i.
EN
DE MINISTER VAN JUSTITIE, VEILIGHEID EN
INTEGRATIE

In overweging genomen hebbende:

- dat volgens de Wereld Gezondheidsorganisatie er sprake is van een pandemie van een infectieziekte van een nieuw sub-type human influenzavirus, genaamd COVID-19;
- dat deze infectieziekte inmiddels in een groot aantal landen is geconstateerd;
- dat op 13 maart 2020 deze infectieziekte bij twee personen in Aruba is vastgesteld, die vanuit het buitenland naar Aruba zijn gereisd;
- dat als gevolg hiervan en de algemene dreiging van COVID-19 er sprake is van een gebeurtenis die tot een zodanig ernstige verstoring van de algemene veiligheid leidt, dat het leven en de gezondheid van vele burgers in ernstige mate bedreigd wordt, dan wel dat er in ieder geval sprake is van het bestaan van ernstige vrees daarvoor;
- dat dientengevolge bij landsbesluit van 13 maart 2020 nr. 1 (SMR-W-41/2020) besloten is dat (i) sprake is van aanwezigheid van een ramp in de zin van artikel 1 van de Calamiteitenverordening (AB 1989 no. 51), waardoor het noodzakelijk is om de in artikelen 11 tot en met 18 van die landsverordening genoemde buitengewone bevoegdheden uit te kunnen oefenen, en (ii) dat de toepassing van de in artikel 4, derde lid, van de Calamiteitenverordening vermelde punten geschiedt overeenkomstig het Crisisbeheersingsplan Aruba, zoals vastgesteld bij beslissing van de ministerraad van 31 juli 2018 (BE-51/18), zoals nadien bijgewerkt;
- dat gelet op de huidige verspreiding in een aantal landen van COVID-19 en het urgente belang bij de beheersing en voorkoming van verdere verspreiding van deze infectieziekte in Aruba, door middel van diverse ministeriële regelingen op basis van artikel 16, eerste lid, van de Calamiteitenverordening vergaande beperkingen zijn gesteld op de binnenkomst in Aruba van personen en de sluiting van winkels en lokaliteiten in Aruba;
- dat het vanwege het urgente belang bij de beheersing en voorkoming van verdere verspreiding van deze infectieziekte in Aruba, en ter voorkoming daarbij van gevaar voor personen en goederen, wenselijk is

gebleken om door middel van een ministeriële regeling ex artikel 16, eerste lid, van de Calamiteitenverordening (Algemene regeling bestrijding COV 19 I; AB 2020 no. 38) nieuwe beperkende regels te stellen ter zake van de aanwezigheid in de avonduren van personen buiten hun woningen en verblijfsgelegenheden, en om de bestaande beperkende regels inzake de binnenkomst en de sluiting van winkels en lokaliteiten in deze ministeriële regeling te consolideren en waar nodig aan te passen;

- dat die ministeriële regeling met enige aanpassingen tweemaal werd verlengd met enige aanpassingen door middel van de Algemene regeling bestrijding COVID 19 II (AB 2020 no. 39) en de Algemene regeling bestrijding COVID III (AB 2020 no. 42);
- dat vervolgens op grond van opgedane ervaringen nieuwe additionele regels werden gesteld door middel van de Algemene regeling bestrijding COVID IV (AB 2020 no. 43), onder meer met betrekking tot de beperkte aanwezigheid van personen buiten hun woningen en verblijfsgelegenheden;
- dat vervolgens de werking van deze ministeriële regeling met enige aanpassingen is verlengd door middel van de Algemene regeling bestrijding COVID-19 V (AB 2020 no. 46), de Algemene regeling bestrijding COVID-19 VI (AB 2020 no. 47), de Algemene regeling bestrijding COVID-19 VII (AB 2020 no. 48), de Algemene regeling bestrijding COVID-19 VIII (AB 2020 no. 50), de Algemene regeling bestrijding COVID-19 IX (AB 2020 no. 51), de Algemene regeling bestrijding COVID-19 X (AB 2020 no. 52), de Algemene regeling bestrijding COVID-19 XI (AB 2020 no. 55), de Algemene regeling bestrijding COVID-19 XII (AB 2020 no. 58), de Algemene regeling bestrijding COVID-19 XIII (AB 2020 no. 61), de Algemene regeling bestrijding COVID-19 XIV (AB 2020 no. 62) en de Algemene regeling bestrijding COVID-19 XV (AB 2020 no. 63);
- dat daarna vanwege verbeterde situatie begonnen is met een geleidelijk versoepelingsproces, waarbij activiteiten van bepaalde categorieën van activiteiten en bedrijven onder bepaalde op de bescherming van de volksgezondheid gerichte voorwaarden worden toegestaan;
- dat met het oog hierop de Algemene regeling bestrijding COVID-19 XVI (AB 2020 no. 64) is vastgesteld, die op 4 mei 2020 in werking is getreden en waarvan werking is verlengd door middel van de Algemene regeling bestrijding COVID-19 XVII (AB 2020 no. 66), de Algemene regeling bestrijding COVID-19 XVIII (AB 2020 no. 69), de Algemene regeling bestrijding COVID-19 XIX (AB 2020 no. 70) en de Algemene regeling bestrijding COVID-19 XX (AB 2020 no. 73);
- dat het gelet op de huidige situatie wenselijk is om ook de werking van deze ministeriële regeling te verlengen onder invoering daarbij van ver-

dere versoepelingen, alsook volledigheidshalve van een nadrukkelijke bepaling dat vanwege de huidige, nog steeds geldende buitengewone omstandigheden een ieder zich moet onderwerpen aan de voorschriften, in het belang van de openbare orde, rust of veiligheid, in deze ministeriele regeling gesteld;

Gelet op:

de artikelen 16, eerste lid, van de Calamiteitenverordening (AB 1989 no. 51) en 5 van de Algemene politieverordening (AB 1995 no. GT8);

HEEFT BESLOTEN:

§1. Verbod op niet-essentiële diensten en processen

Artikel 1.1

1. Het is diensten, instellingen en bedrijven die niet-essentiële diensten of processen verrichten verboden voor het publiek open te hebben of aldaar personen werkzaam te hebben. Onder niet-essentiële diensten en processen wordt verstaan, die welke vermeld worden op Bijlage A bij deze ministeriële regeling.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op de verrichting van werkzaamheden elders dan in een bedrijfsgebouw of op een bedrijfsterrein.
3. In geval van overtreding van het eerste of tweede lid kan een dienst, instelling of bedrijf door de politie worden gesloten.

Artikel 1.2

1. Diensten, instellingen en bedrijven die niet onder artikel 1.1 vallen, verrichten hun werkzaamheden zoveel mogelijk met minimale personele bezetting. Zij voorzien hun personeel met een kaart, badge, sticker, verklaring of een soortgelijk bijzonder middel, waaruit de hoedanigheid of functie blijkt.
2. Diensten, instellingen en bedrijven, bedoeld in het eerste lid, nemen de richtlijnen voor hygiëne en sociale afstand, vermeld in Bijlage B bij deze ministeriële regeling, in acht.
3. In geval van overtreding van het eerste of tweede lid kan een dienst, instelling of bedrijf door de politie tijdelijk worden gesloten, totdat verdere overtreding wordt voorkomen.

Artikel 1.3

Op de naleving van de artikelen 1.1 en 1.2 wordt mede toegezien door de krachtens landsverordening aangewezen toezichthouders werkzaam bij de Directie Arbeid en Onderzoek, de Directie Economische Zaken, Handel en Industrie, de Directie Volksgezondheid, de Dienst Openbare Werken, de Dienst Technische Inspecties, het Bureau City Inspector en de Dienst Brandweer.

§2. Bijzondere regels ten aanzien van de bouw

Artikel 2.1

1. Het werken aan bouwprojecten en het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden aan bestaande bouwwerken is toegestaan, mits de aannemer beschikt over een door de Dienst Openbare Werken afgegeven goedkeuringsverklaring.
2. Om in aanmerking te komen voor een goedkeuringsverklaring als bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, registreert de aannemer zowel zichzelf als het bouw- of onderhoudsproject bij de Dienst Openbare Werken, onder overlegging van het aantal en de identiteit van de werknemers bij het project en, indien het personen betreft die ingevolge de Landsverordening toelating en uitzetting (AB 1993 no. GT 33) over een verblijfsvergunning met toestemming om te werken dienen te beschikken, copieën van de verblijfsvergunningen, waaruit de door DIMAS toegekende CRV-nummers van die personen blijken.
3. Onverminderd het eerste en tweede lid, wordt geen goedkeuringsverklaring afgegeven, indien voor het bouwproject geen bouwvergunning is afgegeven.
4. Het werken aan bouwprojecten en het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden aan bestaande bouwwerken geschiedt uitsluitend met behulp van door middel van de goedkeuringsverklaring bij de Dienst Openbare Werken door de aannemer aangemelde werknemers.
5. Het eerste tot en met het vierde lid is van overeenkomstige toepassing op zelfbouw en onderhoud in eigen beheer.

Artikel 2.2

1. In afwijking van artikel 2.1, eerste lid, worden bouw- en herstelwerkzaamheden aan eigen woningen die in familieverband worden verricht, aangemeld bij de Dienst Openbare Werken.
2. Indien het betreft personen die ingevolge de Landsverordening toelating en uitzetting over een verblijfsvergunning met toestemming om te

werken dienen te beschikken, hebben zij bij zich copieën van hun verblijfsvergunningen, waaruit de door DIMAS toegekende CRV-nummers blijken.

Artikel 2.3

De artikelen 1.2 en 1.3 zijn van overeenkomstige toepassing op de artikelen 2.1 en 2.2.

§3. Avondklok en verplichte sluiting

Artikel 3.1

1. Het is een ieder verboden zich tussen 22.00 en 05.00 uur buiten hun woningen of verblijfsgelegenheden te begeven of te bevinden. Onder woning wordt mede verstaan het gedeelte van het woonerf dat niet grenst aan de openbare weg.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op:
   a. politie- en andere opsporingsambtenaren, en ambtenaren, belast met de staatsveiligheid;
   b. officieren van justitie en de procureur-generaal, alsmede leden van de rechterlijke macht, voor zover zij zich in het kader van de uitoefening van hun functie buiten hun woningen of verblijfsgelegenheden dienen te begeven of te bevinden;
   c. ambtenaren en andere personen die werkzaam zijn in continue- en ploegendiensten bij de Departamento di Aduana, de Cuerpo Especial Arubano, de Guarda nos Costa en de de Kustwacht, voor zover zij zich in het kader van de uitoefening van hun functie buiten hun woningen of verblijfsgelegenheden dienen te begeven of te bevinden;
   d. personen die werkzaam zijn bij of ten behoeve van zorginstellingen, apotheken met avond- en nachtdienst, de utiliteitsbedrijven W.E.B. N.V., ELMAR N.V. en SETAR N.V., alsmede Aruba Airport Authority N.V., Aruba Ports Authority N.V. en ANSA N.V., uitsluitend voor zover zij zich van of naar hun werkplek begeven en voorzien zijn van een door de instelling of het bedrijf afgegeven kaart, badge, sticker, verklaring of een soortgelijk bijzonder middel waaruit hun hoedanigheid, functie en/of reden voor hun aanwezigheid buiten hun woning of verblijfsgelegenheid blijkt;
   e. ambtenaren en andere personen in dienst van of ten behoeve het Land, alsmede werknemers in de particuliere sector, die werkzaam zijn in continue- en ploegendiensten, uitsluitend voor zover zij gedurende die periode ter plaatse werkzaam moeten, zij zich

van of naar hun werkplek begeven, en voorzien zijn van een door de dienst of het bedrijf afgegeven kaart, badge, sticker, verklaring of een soortgelijk bijzonder middel waaruit hun hoedanigheid, functie en/of reden voor hun aanwezigheid buiten hun woning of verblijfsgelegenheid blijkt; onder ambtenaren en andere personen in dienst van of ten behoeve het Land in de zin van dit onderdeel wordt in ieder geval verstaan werknemers die werkzaam zijn in continue- en ploegendiensten bij het Korrektie Instituut Aruba, de Instituto di Alarma y Seguridad en het Orthopedagogisch Centrum Aruba;

f. de door de directeur van de Directie Volksgezondheid aangewezen ambtenaren van die directie, de door het hoofd van de Inspectie Volksgezondheid Aruba aangewezen ambtenaren van die inspectie, de door de directeur van de Directie Luchtvaart aangewezen ambtenaren van die directie, de door de directeur van de Directie Scheepvaart aangewezen ambtenaren van die directie, en de door de directeur van de Directie Sociale Zaken aangewezen ambtenaren van die directie, allen uitsluitend voor zover zij zich van of naar hun werkplek begeven en voorzien zijn van een door de instelling of het bedrijf afgegeven kaart, badge, sticker, verklaring of een soortgelijk bijzonder middel waaruit hun hoedanigheid of functie en/of reden voor hun aanwezigheid buiten hun woning of verblijfsgelegenheid blijkt;

g. de Gouverneur;

h. de medewerkers van het Kabinet van de Gouverneur, voor zover zij gedurende die periode ter plaatse werkzaam moeten, zij zich van of naar hun werkplek begeven, en voorzien zijn van een kaart, badge, sticker, verklaring of een soortgelijk bijzonder middel waaruit hun hoedanigheid, functie en/of reden voor hun aanwezigheid buiten hun woning of verblijfsgelegenheid blijkt;

i. ministers;

j. leden en de griffier van de Staten, alsmede het ondersteunende personeel werkzaam bij de Staten, voor zover zij gedurende die periode ter plaatse werkzaam moeten zijn en zich van of naar hun werkplek begeven; ten aanzien van het ondersteunende personeel geldt dat zij in het bezit moeten zijn van een door de Voorzitter van de Staten van Aruba afgegeven kaart, badge, sticker, verklaring of een soortgelijk bijzonder middel waaruit hun hoedanigheid/functie blijkt;

k. leden van de krijgsmacht van het Koninkrijk;

l. door de Minister aan te wijzen buitenlandse functionarissen;

m. andere personen, uitsluitend voor zij zich om een aantoonbaar urgente reden naar of van een zorginstelling of een apotheek met avond- en nachtdienst begeven.

Artikel 3.2

1. Het is verboden na 21.00 uur:
   a. winkels en andere voor het publiek toegankelijke commerciële lokaliteiten of ruimten van welke aard dan ook, open te hebben,
   b. publiek in deze winkels, lokaliteiten en ruimten te hebben, en
   c. personen tot deze winkels, lokaliteiten en ruimten toe te laten.
2. Het verbod, bedoeld in het eerste lid, is niet van toepassing ten aanzien van hotels en logementen, voor zover het hun eigen gasten en personeel betreft.
3. Het verbod, bedoeld in het eerste lid, is niet van toepassing op apotheken die avond- en nachtdienst hebben.
4. Het verbod, bedoeld in het eerste lid, is niet van toepassing op de terreinen en gebouwen van de luchthaven en van de zeehavens.

§4. Andere verboden

Artikel 4.1

Het is verboden loterijen, lotto, catochi of andere vormen van kansspelen te verkopen of aan te bieden.

Artikel 4.2

Het is verboden begrafenis- of crematiediensten te houden of te verrichten waarbij op enig moment meer dan 10 personen ter plaatse aanwezig zijn.

§5. Beperkingen voor personen in isolatie of quarantaine

Artikel 5.1

1. Onverminderd hetgeen ter zake bij of krachtens de Landsverordening infectieziekten (AB 2019 no. 27) of een andere wettelijke regeling is bepaald of besloten, is het personen jegens wie een maatregel van quarantaine, isolatie of verplicht thuisblijven is medegedeeld of opgelegd, verboden om zich daaraan te onttrekken of zich buiten hun woningen of verblijfsgelegenheden te begeven of te bevinden.
2. Personen als bedoeld in het eerste lid kunnen worden verplicht om op hun mobiele telefoon een door of vanwege de directeur van de Directie

Volksgezondheid aan te wijzen bijzondere applicatie te installeren en aan te houden, die uitsluitend bestemd is voor de verificatie van de locatie en de identiteit van die persoon in het kader van de naleving van het eerste lid.

3. De geüniformeerde agenten van de politie en de toezichthouders, bedoeld in artikel 11.2 van de Landsverordening infectieziekten, zien toe op de naleving van het eerste en tweede lid.

§6. Reismaatregelen

Artikel 6.1

1. Het is verboden personen door middel van luchtvaarttuigen vanuit het buitenland naar Aruba te vervoeren.
2. Het verbod, bedoeld in het eerste lid, is niet van toepassing op door de Minister aan te wijzen buitenlandse overheidsfunctionarissen en categorieën van andere personen.
3. Het verbod, bedoeld in het eerste lid, is niet van toepassing op bemanningsleden van luchtvaartuigen, voor zover zij Aruba inreizen in opdracht van hun werkgever in het kader van hun reguliere werkzaamheden.
4. Het verbod, bedoeld in het eerste lid, is niet van toepassing op transitvluchten en transfervluchten die personen naar andere bestemmingen naast Aruba vervoeren, met dien verstande dat dergelijke vluchten steeds de voorafgaande goedkeuring van de directeur van de Directie Luchtvaart dienen te hebben.

Artikel 6.2

De exploitant van een luchtvaartterrein draagt ervoor zorg dat alle uit het buitenland aankomende passagiers en bemanningsleden terstond na het binnentreden van het luchthavengebouw een medische screening ondergaan door een door de directeur van de Directie Volksgezondheid goedgekeurde instantie overeenkomstig een door die directeur vastgestelde procedure.

Artikel 6.3

De aanpassing van operationele openingstijden of het geheel of gedeeltelijk sluiten van een luchtvaartterrein of –gebouw kan slechts na voorafgaande schriftelijke instemming van de directeur van de Directie Luchtvaart.

Artikel 6.4

1. Het is verboden personen door middel van schepen of andere vaartuigen vanuit het buitenland naar Aruba te vervoeren.
2. Het verbod, bedoeld in het eerste lid, is niet van toepassing op door de Minister aan te wijzen buitenlandse overheidsfunctionarissen en categorieën van andere personen.
3. Het verbod, bedoeld in het eerste lid, is niet van toepassing op bemanningsleden, met dien verstande dat zij niet het haventerrein mogen verlaten.

Artikel 6.5

De exploitant van een haventerrein draagt ervoor zorg dat alle uit het buitenland aankomende personen terstond na het aan wal komen een medische screening ondergaan door een door de directeur van de Directie Volksgezondheid goedgekeurde instantie overeenkomstig een door die directeur vastgestelde procedure.

§7. Verbod op niet-reguliere binnenkomst via de zee van goederen

Artikel 7.1

1. Het is verboden met schepen of vaartuigen van welke aard dan ook goederen, waaronder vis, Aruba binnen te brengen zonder toestemming van de Havenmeester.
2. Het is verboden om schepen of vaartuigen van welke aard dan ook, binnen of buiten de territoriale wateren van Aruba zonder toestemming van de Havenmeester contact te maken met buitenlandse schepen of vaartuigen van welke aard dan ook met als oogmerk de overslag van goederen.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op door ingezetenen zelf gevangen en aangebracht vis of andere zeedieren.
4. Het eerste en het tweede lid is niet van toepassing op het reguliere vracht- en goederenverkeer dat via de havens van Oranjestad, Barcadera en San Nicolas verloopt met toestemming van de Havenmeester en de havenbeheerder.

§8. Slotbepalingen

Artikel 8.1

De Algemene regeling bestrijding COVID-19 XX (AB 2020 no. 73) wordt ingetrokken.

Artikel 8.2

1. Deze ministeriële regeling treedt in werking op 18 mei 2020.
2. Zij kan worden aangehaald als Algemene regeling bestrijding COVID-19 XXI.

De minister van Algemene Zaken, Integriteit,
Overheidszorg, Innovatie en Energie, a.i.
A.C.G. Bikker

De minister van Justitie, Veiligheid en Integratie,
A.C.G. Bikker

BIJLAGE A NIET-ESSENTIËLE DIENSTEN EN PROCESSEN

Horeca en levensmiddelen

1. Bars;
2. Nachtclubs, discotheken en dergelijke;
3. Restaurants en andere commerciële gelegenheden voor het bereiden en leveren van eten, tenzij ten behoeve van afhaal of bezorging;
4. Bakkerijen, tenzij ten behoeve van afhaal of bezorging;

Recreatie

5. Casino’s;
6. Buurt- en recreatiecentra;
7. Partycentra en feestvermakelijkheden;
8. Sport- en fitnesscentra of -gelegenheden, met uitzondering van niet-contactsporten die in de buitenlucht worden uitgeoefend;
9. Evenementen-, conferentie- en vergadercentra;
10. Inrichtingen waar bedrijfsmatig gelegenheid wordt gegeven tot het verrichten van seksuele handelingen met of voor een derde of bedrijfsmatige vertoningen van erotisch-pornografische aard;

Anderen

11. Barbershops, kappers en kapsalons;
12. Schoonheidssalons, spa’s en massagesalons;
13. Sauna’s;

BIJLAGE B RICHTLIJNEN VOOR HYGIËNE EN SOCIALE AFSTAND BIJ HET VERRICHTEN VAN ESSENTIËLE DIENSTEN EN PROCESSEN

Maatregelen voor het waarborgen sociale afstand

- Er worden niet meer dan twee personen per gezin of huishouden tegelijk in een onderneming toegelaten.
- Een ieder die in de onderneming of op het bedrijfsterrein aanwezig is, bewaart minimaal anderhalve (1 ½) meter afstand tot de andere aanwezige personen; de ondernemer draagt zorg voor het aanduiden door middel van bijvoorbeeld gekleurde tape op de grond op welke afstand de personen bij de kassa en in gangpaden en bij de ingang voor de onderneming op het bedrijfsterrein afstand dienen te houden. De ondernemer draagt ook zorg voor duidelijk zichtbare eenrichting-gangen.
- Buitenmeubelen (tafels, banken, stoelen) voor het gebouw dienen verwijderd te worden, zodat klanten en of personeel niet naast elkaar kunnen zitten. Binnenmeubelen dienen eveneens verwijderd of afgeschermd te worden.
- Ten aanzien van de toegang geldt een beperking tot een specifiek aantal klanten. Er wordt alleen 1 persoon per winkelkarretje en mandje toegelaten.
- De toegang van een zichtbaar zieke klant wordt geweigerd.
- Voordat de klant de winkel betreedt worden de handvaten van de winkelkarren en mandjes gedesinfecteerd, evenals de handen van de klanten.
- Klanten die zich niet aan deze maatregelen houden, worden verzocht om de winkel of het bedrijfsterrein onmiddellijk te verlaten.

Maatregelen voor het waarborgen van een goede hygiëne bij contact met een klant

- Een ondernemer draagt zorg voor aanwezigheid van alcoholhoudende handgel (ten minste 70%) bij de klanteningang van de onderneming;
- Winkelwagentjes, winkelmandjes en pincodebetaalautomaten worden regelmatig gedurende de dag ontsmet met sanitizer of een chloorhoudend schoonmaakmiddel;
- Het gebruik van contant geld wordt ontmoedigd;
- Het personeel wordt voorgelicht en getraind over de hygiënevoorschriften.

Intern personeelsbeleid inzake social distancing of sociale afstand

- Bij kantinegebruik door werknemers, waarbij er een bepaald aantal werknemers per keer gebruik kunnen maken van de kantine, wordt 1 ½ meter afstand gehouden van elkaar en de gebruikte ruimte moet ontsmet worden na ieder gebruik.
- De werkgever stelt voldoende reiningingsproducten ter beschikking van de werknemers.
- De werkgever draagt zorg voor voldoende persoonlijke beschermingsmiddelen voor de werknemer.

Algemene hygiënevoorschriften

- Een ieder dient handen te wassen met water en zeep voor minimaal 20 seconden, bij afwezigheid van water een gel gebruiken met minimaal 70% alcohol;
- Bij niezen of hoesten wordt een papieren zakdoek gebruikt dat meteen daarna wordt weggegooid; zo deze niet beschikbaar is, wordt gehoest of geniesd in de kromme van de elleboog;
- Het gezicht, met name de mond, neus en ogen, dient zo min mogelijk aangeraakt te worden;
- Oppervlakten die door veel personen worden aangeraakt, zoals lichtknoppen, stopcontacten, deurknoppen en dergelijke dienen regelmatig schoon te worden gemaakt.

Hygiënevoorschriften voor afhaalrestaurants

- Er is een scheidingszone tussen klanten en personeel om de klanten op een afstand te laten wachten.
- Waar dit niet mogelijk is, wordt het gebied met gekleurde tape aanwijzen voor het overhandigen van voedsel.
- Het voedsel moet op een veilig manier overhandigd worden.
- De toonbank dient regelmatig ontsmet te worden.